

Guide ansvarsfulla leverantörskedjor vindkraft

Med fokus på risker i råvaruledet

Innehåll

Introduktion	2
Varför ska branschen adressera risker i råvaruledet för vindkraftverk?	2
Tillbörlig aktsamhet i praktiken	3
1. Integrera ansvarsfullt företagande i policyer och ledningssystem	4
Utveckla styrdokument som uttrycker företagets åtaganden och processer	4
Integrera ansvar och åtaganden i beslutsprocesser, ledningssystem och arbetsprocesser	4
Ställ krav på leverantörer	4
Exempel från branschen	5
2. Identifiera och bedöm negativ påverkan	5
Kartlägg leverantörskedjorna och öka riskmedvetenheten	5
Undersök leverantörskedjorna för riskprodukter löpande och med särskilt fokus på sårbara grupper	6
Företagets delaktighet	6
Prioritera de allvarligaste riskerna	7
Exempel från branschen	7
3. Upphör med, förhindra eller begränsa negativ påverkan	8
Exempel från branschen	9
4. Följ upp genomförande och resultat	9
Följ upp och utvärdera effekterna av vidtagna åtgärder	9
Exempel från branschen	10
5. Kommunicera hur påverkan hanteras	10
Kommunicera hur företaget hanterar risker i råvaruledet	10
6. Tillhandahåll eller samarbeta för gottgörelse när lämpligt	11
Använd inflytande för att påverka den part som orsakar negativ påverkan att gottgöra densamma	11
Exempel från branschen	11
Fotnoter och referenser	12

Introduktion

Den här guiden ger en översikt över hur företag inom vindkraftsbranschen kan arbeta med tillbörlig aktsamhet för ansvarsfullt företagande (due diligence for responsible business conduct). Fokus ligger på hantering av risker i tidigt skede uppströms, dvs vid utvinning av råvaror, men samma process för tillbörlig aktsamhet kan appliceras på risker även i andra delar av värdekedjan.

Tillbörlig aktsamhet för ansvarsfullt företagande är en internationellt etablerad process för att hantera företags potentiella och faktiska negativa påverkan på människor, miljö och samhälle. Denna process innebär att företag måste identifiera, förhindra och begränsa negativ påverkan i sina värdekedjor. Riktlinjerna för tillbörlig aktsamhet återfinns i ramverk från FN¹ och OECD², som företag över hela världen arbetar utifrån idag.³ Krav på tillbörlig aktsamhet finns även i flera av de rättsakter som har tagits fram inom EU; såsom taxonomiförordningen, direktivet om företagens hållbarhetsrapportering (CSRD), direktivet om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet (CSDDD)⁴, samt i sektorspecifika regleringar som konfliktmineralsförordningen, batteriförordningen⁵ och avskogningsförordningen.

Även om rättsakterna i första hand riktar sig till större bolag, är det lämpligt för samtliga aktörer i vindkraftsbranschen att ha, för verksamheten anpassade, processer för tillbörlig aktsamhet på plats som minst omfattar mänskliga rättigheter, miljö och anti-korruption. Utformningen och omfattningen av en organisations processer för tillbörlig aktsamhet kan dock variera beroende på faktorer såsom storleken på företaget, dess verksamhetskontext, dess affärsmodell, dess roll i leverantörskedjan och typen av produkter eller tjänster. Större företag kan behöva mer formaliserade och omfattande processer än mindre företag för att effektivt identifiera och hantera risker. Riskerna styr ansvaret och olika aktörer tar sitt ansvar utifrån respektive förutsättningar.

Den här guiden exemplifierar hur företag kan tillämpa processen för tillbörlig aktsamhet på risker i råvaruledet för vindkraftverk. Den innehåller också konkreta exempel på hur olika aktörer inom vindkraftbranschen hanterar dessa risker idag.

Guiden är framtagen av Svensk Vindenergi med stöd av Trossa AB i mars 2024.

Varför ska branschen adressera risker i råvaruledet för vindkraftverk?

I rapporten *Building a nature-positive energy transformation - Why a Low-Carbon Economy is Better for People and Nature*⁶ fastställs att ett energisystem som drivs av förnybara energikällor kommer att vara bättre (2–16 gånger bättre) ur ett hållbarhetsperspektiv över en rad olika måttvärden, jämfört med ett fossilbränsledominerat energisystem. Detta inkluderar ett minskat behov av gruvdrift sett till helheten. Samtidigt skapar energiomställningen ett ökat behov av vissa metaller och mineraler. Brytning av dessa kan potentiellt innebära allvarlig negativ påverkan på mänskliga rättigheter och miljö i leverantörskedjan. Energiomställningen kan alltså bli mer eller mindre hållbar beroende på hur berörda aktörer genomför den. Lagstiftare, beslutsfattare och näringsliv har alla ett ansvar att förhindra och begränsa oönskade effekter på natur och människor genom olika riskhanteringsåtgärder.

Gruvdrift kopplat till metaller och mineraler kan resultera i allvarlig påverkan på lokalsamhället, och ha en direkt negativ påverkan på mänskliga rättigheter och miljö. Störst är riskerna i så kallade högriskländer, däribland Zambia, Demokratiska Republiken Kongo, Indien, Kina, Chile,

Peru, Brasilien, Indonesien, Filippinerna och Ryssland.⁷ Gruvdrift i dessa länder kan vara förknippade med väpnade konflikter, korruption, skatteflykt, tvångsförflyttningar, barnarbete, beslagtagande av mark, förstörelse av ekosystem och biologisk mångfald, avskogning, utarmning av vattenresurser eller förorening av vatten, samt luft- och markföroreningar. Lokalbefolkningen, som är beroende av land- och vattenanvändning för sin försörjning, kan påverkas allvarligt av gruvdriftens miljöpåverkan.

Kvinnor, barn och urfolk är särskilt sårbara. Urfolk kan förflyttas från sina marker och då förlora både sina försörjningsmöjligheter och viktiga kulturella värden. Vidare kan kemiska utsläpp, spill och andra föroreningar ha en allvarlig påverkan på människors hälsa och säkerhet. Risk finns för jordskred och dammbrott som i värsta fall kan ödelägga hela byar. När gruvdrift är en källa för finansiering av väpnade konflikter och säkerhetsstyrkor tillkommer ytterligare säkerhetsrisker för såväl arbetare som lokalbefolkning.⁸

Gruvdrift i högriskländer innebär även höga risker för undermåliga arbetsvillkor, inklusive begränsningar av fackliga rättigheter, oskäligen låga löner, otrygga anställningsvillkor och oskäligen långa arbetstider. Särskilt småskalig gruvdrift, där riskerna generellt sett är högre för arbetstagare, innebär hälso- och säkerhetsrisker. Tvångsarbete förekommer inom gruvdriften, där bland andra migrantarbetare är särskilt sårbara och utsatta.

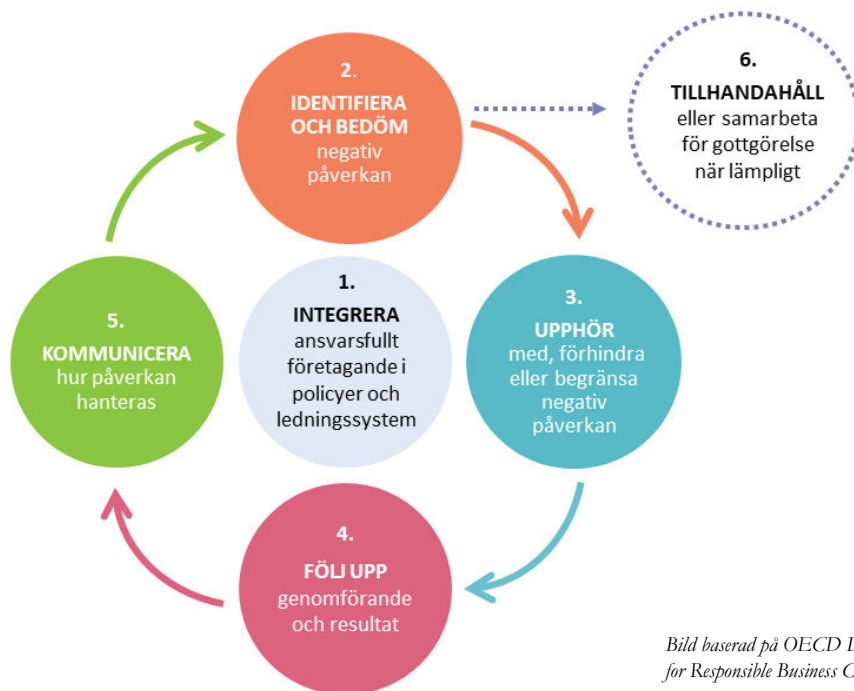
Vidare är barns rättigheter allvarligt hotade, då barn i gruvdrift tenderar att arbeta långa pass med tunga och farliga arbetsmoment i vad som ofta är toxiska gruvmiljöer, och därmed riskerar att drabbas av olyckor, skador eller kroniska hälsoproblem. Dessa barn har dessutom generellt sämre tillgång till sjukvård och utbildning, och är särskilt utsatta för människohandel och annan form av utnyttjande.⁹

Riskerna kopplade till produktionen av material är beroende av var i världen de har producerats. Effekterna av brytning av kritiska mineraler och metaller kan hanteras genom att förbättra återvinningen, utveckla cirkulära ekonomier, öka resurseffektiviteten, driva på utvecklingen av alternativa tekniker, samt, inte minst, genom efterlevnad av standarder för att minimera risker och hantera miljömässiga och sociala konsekvenser.¹

Om gruvdriften genomförs på ett ansvarsfullt sätt kan industrin ge värdefulla jobb och en stärkt ekonomi till värdlandet. Rekommendationen är därför att endast avsluta affärsrelationer i de fall företaget inte ser några andra möjligheter att hantera den negativa påverkan. Riskhanteringsåtgärder för att avhjälpa situationen bör i första hand prioriteras.

Tillbörlig aktsamhet i praktiken

Nedan beskrivs kortfattat hur processen för tillbörlig aktsamhet kan tillämpas för att hantera risker i råvaruledet för vindkraftverk. Guiden baseras på OECD:s vägledning för tillbörlig aktsamhet för ansvarsfullt företagande och följer processens sex steg.¹⁰

1. Integrera ansvarsfullt företagande i policyer och ledningssystem

Utveckla styrdokument som uttrycker företagets åtaganden och processer

Ett första viktigt steg för företag är att ha styrdokument på plats som tydligt uttrycker företagets ansvar och åtaganden vad gäller mänskliga rättigheter, miljö och anti-korruption i leverantörskedjan, inkluderat risker i råvaruledet. Vad gäller mänskliga rättigheter bör företag uttryckligen åta sig att respektera alla internationellt erkända mänskliga rättigheter i International Bill of Human Rights¹¹ och ILO:s deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet¹². För att säkerställa att företag är i linje med CSDDD, bör även FN:s barnkonvention nämnas i samma åtagande.¹³ Vidare bör riktlinjer utvecklas för de mest betydande riskerna som företaget har identifierat, och information ges om företagets specifika åtgärder för att hantera dessa risker.

Integrera ansvar och åtaganden i beslutsprocesser, ledningssystem och arbetsprocesser

Företagen bör därefter säkerställa att ansvar och åtaganden integreras i företagets beslutsprocesser, ledningssystem och arbetsprocesser, och fördela ansvaret till de avdelningar eller befattningar som har störst rådighet över frågorna. Vad gäller leverantörskedjorna har inköps- och upphandlingsavdelningen en central roll i riskhanteringsarbetet.

Ställ krav på leverantörer

En viktig del av inköpsavdelningens ansvar är att ställa tydliga och skarpa krav på leverantörer om att de ska ha processer för tillbörlig aktsamhet på plats för att identifiera och hantera risker kopplat till mänskliga rättigheter, miljö och anti-korruption i leverantörskedjan. Specifika krav kan utvecklas för risker kopplat till utvinning av metaller och mineraler, som tillämpas där så är relevant. Spårbarhetskrav kan vara ett viktigt sådant krav, samt att specificera att leverantörers processer för tillbörlig aktsamhet ska omfatta och hantera just risker i råvaruledet.

Företag kan även arbeta med kvalificering av leverantörer, samt genom dialog och utbildning säkerställa att leverantörer förstår och har förutsättningar att iaktta tillbörlig aktsamhet.

Exempel från branschen

Samtliga av de fem stora europeiska tillverkarna av vindturbiner har policydokument för mänskliga rättigheter, och uppförandekoder som vidareförmedlar bolagets riktlinjer till leverantörsledet. Inom GE [Ethical Supply Chain Programme 2023](#) granskas leverantörer genom revisioner på plats för att säkerställa efterlevnad av ställda krav. För identifierade brister avkrävs i först hand förbättringar och åtgärder. I sista hand kan uppsägning av kontrakt vara aktuellt, om inte avkrävda förändringar genomförs inom rimlig tid.¹⁴ Vestas [policy för konfliktmineraler](#) är ett annat exempel på hur företaget tar ansvar ända tillbaka till råvaruutvinningen.¹⁵

Enligt [Renewable Energy & Human Rights Benchmark 2023](#) konstaterar att det finns mycket kvar att göra, men säger samtidigt att vindkrafttillverkare kommit långt i jämförelse med motsvarande företag inom solcellsindustrin. Även antalet projektörer med policyer för mänskliga rättigheter ökar, ”showing progress of the sector at policy level in a critical area”.¹⁶

Samtliga medlemmar av den europeiska branschorganisationen WindEurope, inklusive Svensk Vindenergi, har antagit gemensamma [principer om hållbara leverantörskedjor](#), vilka bland annat inkluderar skrivningar om miljö, mänskliga rättigheter och korruption.¹⁷ WindEurope arbetar också aktivt för att efterlevnad av OECD:s vägledning för tillbörlig aktsamhet ska vara ett kvalificeringskrav för anbudsgivare i statliga upphandlingar och auktioner av vindkraftsparker.

“The European Commission’s guidance should recommend that responsible business conduct prequalification in future renewable energy auctions mirrors an existing and well-established supra-national framework, to make a minimum and harmonized set of principles mandatory and consolidated across the EU market.”

WindEurope 2024¹⁸

2. Identifiera och bedöm negativ påverkan

Kartlägg leverantörskedjorna och öka riskmedvetenheten

Företag ska identifiera och utvärdera faktisk och potentiell negativ påverkan i hela värdekedjan, såväl nedströms som uppströms. För att kunna göra detta behöver företag först, på en övergripande nivå, kartlägga leverantörskedjorna.

I de fall leverantörskedjorna är långa och komplexa kan företag börja med att på en generell nivå identifiera områden där det är hög sannolikhet för stora risker. Detta kan exempelvis göras genom att titta på branschrisker, det vill säga risker som förekommer inom sektorn till följd av sektorns egenskaper, verksamheter, produkter och/eller produktionsprocesser. Det kan även vara relevant att titta på produktrisker (risker förenade med insatsvaror eller produktionsprocesser som används vid utvecklingen eller användningen av specifika produkter) eller geografiska risker (förhållanden i ett visst land som kan öka risker för negativ påverkan). Dessa risker är generellt sett välkända eller lätta att förstå inom branschen och information kan inhämtas genom en skrivbordsanalys.

Vindkraftsföretag bör säkerställa att organisationen, och särskilt berörda medarbetare, har hög medvetenhet om den negativa påverkan som kan uppstå till följd av gruvdrift i olika geografiska områden, för att kunna hantera denna påverkan i det dagliga arbetet.

Undersök leverantörskedjorna för riskprodukter löpande och med särskilt fokus på sårbara grupper.

Utifrån de ovan identifierade riskområdena, behöver företag kontinuerligt genomföra mer djupgående analyser av risker kopplat till ingående metaller och mineraler. Här är spårbarhet och transparens en viktig förutsättning för det fortsatta arbetet. Riskanalyser ska göras utifrån tillgänglig information om de faktiska förhållandena i leverantörskedjorna genom att inhämta information från intressenter, rättighetsinnehavare eller deras representanter. Om direkt dialog och samråd med rättighetsinnehavare eller deras representanter inte är möjlig, kan information inhämtas från trovärdiga och oberoende källor (t.ex. rapporter). I denna analys kan företaget även utvärdera företagsrisker genom att exempelvis kontrollera att nyckelaktörer i leverantörskedjan har processer för tillbörlig aktsamhet på plats för att hantera de identifierade riskerna.

Genom ovanstående analys kan företag bekräfta huruvida riskerna är aktuella för företagets egna leverantörskedjor, eller om andra förutsättningar föreligger som innebär att riskerna är lägre för företagets specifika leverantörskedjor. Sådana faktorer kan till exempel vara att råvarorna kommer från länder med generellt sett lägre risk, eller att leverantörer som köper in råvarorna vidtagit åtgärder för att följa upp och minska riskerna. Notera dock att risker ändå kan föreligga och att riskanalyserna bör uppdateras löpande allteftersom ny information inhämtas.

Riskanalyserna bör dessutom särskilt uppmärksamma negativ påverkan på individer som tillhör grupper och befolkningar som har en ökad risk för sårbarhet eller marginalisering samt negativ påverkan på miljö- och människorättsförsvarare. Särskilt sårbara grupper i samband med utvinning av metaller och mineraler omfattar bland annat kvinnor, barn och urfolk¹⁹.

Företagets delaktighet

Företag ska, som en del av sitt riskanalysarbete, även utvärdera huruvida företaget är *orsakande*, *bidragande* eller *kopplad* till risken i leverantörskedjan. Det synliggör företagets rådighet över frågan och påverkar vilka åtgärder som är lämpliga att vidta.

- **Orsakande:** Ett företag orsakar en negativ påverkan om företagets aktiviteter på egen hand är tillräckliga för att åsamka den negativa påverkan.

Exempel: Ett gruvföretag har bristande hälso- och säkerhetsrutiner för sina anställda vilket påverkar arbetstagare negativt.

- **Bidragande:** Ett företag bidrar till negativ påverkan om företagets aktiviteter, i kombination med andra parter aktiviteter, orsakar den negativa påverkan, eller om företagets aktiviteter orsakar, underlättar eller uppmuntrar en annan part att orsaka en negativ påverkan. Bidraget måste vara betydande, vilket innebär att ansvaret inte aktualiseras för mindre eller triviala bidrag.

Exempel: Ett företag sätter för korta ledtider gentemot sin leverantör (av t.ex. råmaterial), vilket leder till extrem övertid hos leverantören.

- **Kopplad till:** Ett företag är kopplad till negativ påverkan orsakad av en annan part i leverantörskedjan, oavsett var i kedjan den uppstår. Kopplingen definieras av förhållandet mellan företags produkter, tjänster eller verksamhet och den negativa påverkan. Kopplad till är inte detsamma som direkta avtalsförhållanden.

Exempel: Om ett företag har kobolt eller andra högriskmineraler i sina produkter, som bryts med hjälp av barnarbete flera led bort i kedjan, kan företaget kopplas till den negativa påverkan (dvs. barnarbetet). I detta fall orsakar eller bidrar inte företaget till den negativa påverkan, men det kan fortfarande finnas en koppling mellan företags produkter och den negativa påverkan genom dess affärsrelationer.

Prioritera de allvarligaste riskerna

Till sist ska företaget prioritera de allvarligaste riskerna för hantering utifrån deras svårighetsgrad, omfattning och irreparabilitet (möjlighet att återställa). Svårighetsgrad avser hur allvarlig den negativa påverkan är, medan omfattning avser vidden av påverkan, till exempel hur många personer som påverkas eller kommer att påverkas eller hur utbredd en miljöskada är. Med irreparabilitet avses hinder för att kunna hjälpa de drabbade personerna eller den drabbade miljön att återgå till en situation som är likvärdig med den som de/den befann sig i innan den negativa påverkan uppstod.

För att säkerställa att prioriteringen är rimlig utifrån företags identifierade risker är dialog med relevanta intressenter hjälpsam. Särskilt sårbara grupper ska också beaktas.

Exempel från branschen

För vindkraftsbolag sker råvaruutvinningen oftast flera led bort i leverantörskedjan, och företaget är då oftast *kopplad* till påverkan. De allvarligaste riskerna ska dock alltid prioriteras för hantering, oavsett var i leverantörskedjan de förekommer.

Bland exempel på rapporter som kartlagt riskerna med gruvdrift för förnybar energi generellt finns WWF och Boston Consulting Group's [Building a Nature Positive Energy Transformation](#).²⁰ Där konstateras att påverkan från gruvdrift i ett energisystem som drivs av förnybara energikällor är mindre än för ett fossilbränsledominerat energisystem. Samtidigt kan risker kopplade till råvaruutvinning ha en väsentlig påverkan i jämförelse med andra delar av vindkraftens egna värdekedja. Det indikerar den [väsentlighetsanalys](#) som Svensk Vindenergi låtit göra av en landbaserad park utifrån metodiken i Science Based Targets for Nature²¹ samt en utvärdering från Action Aid²² 2019. Sedan dess har flera framsteg gjorts inom identifierade bristområden,²³ men rapporten är fortsatt användbar för insikter om risker och riskminimering.

Vindkraftverk är främst byggda av stål och järn, vilka utgör ca 85% av vikten. Sedan kommer oftast, i storleksordning utifrån vikt, glasfiber, plast, aluminium och koppar.²⁴ För dessa material krävs utvinning av råvaror som alla har hög påverkan enligt SBT for Natures så kallade [High Impact Commodities List](#).²⁵ Vindkraftverk innehåller också mindre mängder av kritiska mineraler såsom nickel, mangan, krom, molybden och zink. I vissa typer av verk, inte minst de som byggs i havet, används sällsynta jordartsmetaller och kobolt.²⁶ Och likt andra typer av maskiner kan elektroniska komponenter i vindkraftverk innehålla konfliktmineraler samt litium.²⁷

Business & Human Rights Resource Center erbjuder användbar information för arbetet med tillbörlig aktsamhet vid materialutvinning, däribland verktyget [Transition Mineral Tracker](#).²⁸

3. Upphör med, förhindra eller begränsa negativ påverkan

Företag ska upphöra med aktiviteter som *orsakar* eller *bidrar* till negativ påverkan, och förhindra och begränsa framtida negativ påverkan.

Om företaget istället är *kopplad* till den negativa påverkan, ska det använda sitt inflytande för att påverka den part som orsakar den negativa påverkan att förhindra och begränsa densamma.

I båda fallen ska företaget enligt CSDDD upprätta handlingsplaner. Åtgärder kan antingen vidtas i den egna verksamheten, gentemot leverantörer, eller inom bransch- eller flerpartsinitiativ.

Exempel på åtgärder för företag som är *kopplade* till negativ påverkan

- **Förändra företagets verksamhet**, aktiviteter eller produkter för att förhindra eller begränsa negativ påverkan. Detta kan till exempel omfatta att fasa ut vissa material eller att använda återvunnet material om så är lämpligt.
- **Använda sitt inflytande** för att åstadkomma förändringar hos den verksamhet som orsakar den negativa påverkan. Företaget kan *öka* sitt inflytande gentemot verksamheten i fråga genom att samarbeta med andra aktörer, till exempel i leverantörskedjan eller i branschen.
- **Stödja leverantörer och andra affärspartners** i deras arbete att förhindra eller begränsa negativ påverkan, och/eller se över kravställningen gentemot leverantörer.
- **Avsluta affärsrelationer** i de fall företaget inte ser några andra möjligheter att hantera den negativa påverkan, efter riskhanteringsåtgärder för att avhjälpa situationen.
- **Hantera systematiska problem** och utmaningar, dvs variabler vars grundorsaker ligger utanför företagets egen kontroll men som ändå ökar risken för negativ. Det kan röra sig om att verksamheter återfinns i länder som inte uppfyller sin skyldighet att upprätta och införliva lagar och andra mekanismer i syfte att skydda mänskliga rättigheter och miljön. Till exempel dålig tillgång till skolor och höga fattigdomsnivåer som kan öka risken för barnarbete, omfattande mutor och korruption, systematisk diskriminering av minoritetsgrupper och/eller övergrepp mot kvinnor och flickor i samhället. Även om företaget inte kan hållas ansvarigt i detta läge, kommer beslutet att bedriva verksamhet i områden där systemiska risker finns, eller att genom leverantörskedjan nyttja sådana verksamheter, att öka behovet av effektiv riskhantering.

De risker som föreligger i råvaruledet för vindkraftverk kan vara av ovan nämnda systematiska karaktär. Det finns en rad sätt för företag att hantera risker kopplat till systematiska problem, t.ex. genom att:

- *samarbeta inom sektorn* (t.ex. med branschkollegor, genom branschinitiativ, och/eller med andra aktörer i branschen)
- *samarbeta över sektorer* som delar samma utmaningar i råvaruledet
- *engagera sig på regeringsnivå* i syfte att uppmuntra upprättande av- och bättre efterlevnad av lagstiftning för att skydda mänskliga rättigheter och miljö (t.ex. genom öppna brev, dialoger, m.m.), samt identifiera och
- *ansluta sig till effektiva befintliga initiativ* eller efterlikna rekommenderade metoder som har utvecklats av branschorganisationer, flerpartsinitiativ eller andra relevanta aktörer.

Exempel från branschen

Användning av återvunnet material i turbinerna gör att behovet av ny utvinning minskar, vilket också minskar risken för negativ påverkan. EU föreslog 2023 ny lagstiftning om kritiska och strategiska råmaterial²⁹ och Svensk Vindenergi välkomnade i sitt remissvar förslag på incitament för att öka möjligheter till återvinning och, där så är möjligt, även återanvändning av vindkraftsturbinens material och komponenter³⁰.

I januari 2024 lanserade Vestas och ArcelorMittal en typ av stål för vindkraftstorn som helt baseras på återvunnet material.³¹ I Svensk Vindenergis rapport [Pilotprojekt: Vetenskapliga mål för naturen](#) finns mer information om återvinning och utbyte av sådant material som kan medföra risker under utvinningen vid tillverkning av vindkraftverk.³²

Ökad utvinning och förädling av kritiska material inom EU erbjuder en bättre möjlighet till gruvdrift under kontrollerade former, där lagstiftning kring mänskliga rättigheter i högre utsträckning kan bevakas. Svensk Vindenergi har en aktiv dialog med relevanta aktörer, inte minst medlemsföretaget LKAB.

År 2023 undertecknades [International Responsible Business Conduct](#) Agreement for the Renewable Energy Sector i Nederländerna.³³ Den europeiska branschorganisationen för vindkraft WindEurope är stödorganisation, vilket innebär att de åtagit sig att informera och uppmuntra fler av sina medlemsbolag att ansluta sig.³⁴ Syftet med samarbetet är inte minst att stärka hanteringen av gemensamt identifierade risker. Dessa är gemensamma för många vindkraftsbolag oavsett om man verkar på den nederländska marknaden eller ej, varför samarbetet är av stort värde även för övrig bransch. Delar av Svensk Vindenergis medlemsbolag som verkar även utanför Sverige finns bland undertecknarna, däribland Siemens Gamesa, Vattenfall, Vestas, GE och Ørsted.

Ørsted är också medlemmar i [Initiative for Responsible Mining Assurance](#) (IRMA).³⁵ IRMA genomför oberoende tredjepartsgranskningar av gruvleverantörer och har rankats högst av alla undersökta liknande initiativ, i en granskning från Lead the Charge.³⁶

4. Följ upp genomförande och resultat

Följ upp och utvärdera effekterna av vidtagna åtgärder

Uppföljning handlar om att följa upp och utvärdera effekter av vidtagna riskminimeringsåtgärder. Exempel på uppföljningsaktiviteter kan innefatta att skicka ut självskattningsformulär till leverantörer eller att genomföra revisioner. Revisionerna bör syfta till att både kontrollera om leverantörerna har policyer och processer för tillbörlig aktsamhet och hur de hanterar specifika risker. Denna typ av åtgärder genomförs vanligen löpande genom processen för tillbörlig aktsamhet, till exempel i samband med kvalificering av leverantörer, för att samla in riskinformation, eller som en del av riskhanteringsarbetet.

Om möjligt är det även lämpligt att genomföra revisioner på plats i den verksamhet där ni bedömt att det föreligger höga risker för negativ påverkan. Det kan dock vara svårt att genomföra revisioner i verksamheter flera led bort i leverantörskedjan, såsom i råvaruledet. Det kan då eventuellt finnas annan information tillgänglig som verksamheten kan ta del av, t.ex. resultat från revisioner som genomförts av andra aktörer, såsom IRMA³⁷. Man kan också föra dialog med lokala intressenter eller på annat vis ta del av- eller samla in information om verksamheten i fråga.

Även i uppföljningsarbetet finns det stora fördelar med att samarbeta inom branschen för att effektivisera uppföljningsarbetet. Inom vindkraftsbranschen finns till exempel många projektörer som samarbetar med ett fåtal vindturbintillverkare. Här kan det därför finnas stora fördelar att samarbeta inom branschen med att följa upp leverantörer och dela revisionsresultat.

Utifrån uppföljningsresultatet bör företaget se över, och vid behov revidera, de interna policyerna, processerna och handlingsplanerna, för att bättre hantera riskerna.

Exempel från branschen

2024 lanserade den europiska branschorganisationen WindEurope ett sektorsamarbete med hållbarhetsbedömningsföretaget Ecovadis, för att vindföretag ska kunna utvärdera och betygsätta leverantörer i en gemensam plattform och med gemensamma verktyg.³⁸ Parametrar inom både miljö, socialt ansvar och bolagsstyrning bedöms, med syfte att kunna sätta in åtgärder där brister identifieras och därmed stärka både de individuella bolagens prestation och branschen som helhet.

Fem pilotföretag medverkar från start i sektorsamarbetet, varav fyra är medlemmar av i Svensk Vindenergi. Förhoppningen är att fler ska ansluta sig allt eftersom. [Här kan företag läsa mer](#) om vad initiativet innebär och [här kan företag anmäla intresse](#) att ansluta sig.

Svensk Vindenergi, medlem av WindEurope och representerat i dess hållbarhetsråd, agerar som länk mellan WindEuropes arbete och de mindre svenska företag som inte själva är medlemmar. Erfarenhetsutbyte sker också inom det svenska branschrådet för hållbarhet. Där har t.ex. vindkraftstillverkaren Vestas, som 2022 vann utmärkelsen världens mest hållbara bolag av Corporate Knights³⁹, delat med sig av sin kunskap om effektivt arbete med tillbörlig aktsamhet.

*"We do not have all the answers and we cannot do this alone.
We need to engage with our partners to move the needle on human rights,
especially in the more challenging emerging markets. This is the way we can lead
a responsible and inclusive energy transition, hand in hand."*

Kristian Heydenreich, Senior Director, Group Compliance & CSR, Vestas⁴⁰

5. Kommunicera hur påverkan hanteras

Kommunicera hur företaget hanterar risker i råvaruledet

Företag ska externt kommunicera relevant information om sina processer för tillbörlig aktsamhet. Kommunikationen ska inkludera policyer, vidtagna åtgärder för att integrera ansvarsfullt företagande i företagets processer, företagets identifierade riskområden, samt hur risker har prioriterats. Vidare ska företaget kommunicera åtgärder som vidtagits för att förhindra, begränsa och följa upp dessa risker, samt resultatet från dessa aktiviteter. Informationen ska publiceras på ett sätt som är lättillgängligt och lämpligt, till exempel på företagets webbplats. Verksamheter inom vindkraftsbranschen rekommenderas att inkludera information om policyer och processer

för att hantera risker i råvaruleden specifikt i sin kommunikation, då detta bedöms som en allvarlig och uttalad risk inom branschen.

Företaget ska också kommunicera med berörda eller potentiellt berörda rättighetshavare på ett effektivt och lämpligt sätt i de fall företaget orsakar eller bidrar till negativ påverkan.

6. Tillhandahåll eller samarbeta för gottgörelse när lämpligt

Använd inflytande för att påverka den part som orsakar negativ påverkan att gottgöra densamma

När ett företag har *orsakat eller bidragit* till faktisk negativ påverkan, ska det hantera denna påverkan genom att gottgöra, eller samverka för att gottgöra, densamma. Gottgörelse innebär att i den mån det går återställa den eller de drabbade personerna till den situation de skulle befinna sig i om den negativa påverkan inte hade inträffat. Gottgörelsen ska stå i proportion till omfattningen och allvarlighetsgraden av den negativa påverkan. Som en del av processen ska företaget samråda med den eller de drabbade personerna eller deras representanter om lämpliga former för gottgörelse, och efteråt utvärdera om de som har framfört klagomål är tillfredsställda.

Företag bör tillhandahålla eller samarbeta med legitima gottgörelsemekanismer genom vilka intressenter och rättighetshavare som påverkas kan framföra klagomål. Vilken eller vilka gottgörande åtgärder som är lämpliga beror på typen och omfattningen av den negativa påverkan, och bör i första hand utgå från lagar och internationella riktlinjer för gottgörelse om sådana finns. Lämpliga åtgärder kan innefatta ursäkter, återställande eller återupprättelse (t.ex. återanställa avskedade arbetstagare, erkänna fackföreningar vid kollektiva förhandlingar), ekonomisk eller annan ersättning, bestraffning (t.ex. avskeda personal som gjort sig skyldig till tjänstefel) och åtgärder för att förhindra framtida negativ påverkan.

Som tidigare konstaterat, är Svensk Vindenergis medlemmar sannolikt varken orsakande eller bidragande till negativ påverkan i råvaruledet, utan snarare *kopplade till* den. I dessa fall finns det inte lika höga förväntningar på ett företag att gottgöra, men företaget bör i möjligaste mån använda sitt inflytande för att påverka den part som har orsakat eller bidragit till den negativa påverkan att gottgöra densamma.

Exempel från branschen

Vattenfalls [Human Rights Progress Report for 2023](#) är ett exempel på hur ett energiföretag kan leverera på det femte steget i processen för tillbörlig aktsamhet.⁴¹ Där kommuniceras framsteg inom prioriterade områden, med fokus på företagets insatser för att mildra negativ påverkan på mänskliga rättigheter och stärka positiva effekter på de människor som berörs av verksamheten.

[Renewable Energy IRBC Agreement](#) har utvecklat en oberoende klagomålsmekanism såsom rekommenderas i sjätte steget av processen för tillbörlig aktsamhet. Utformningen följer FN:s Guiding Principles on Business and Human Rights och alla undertecknande företag åtar sig att sprida information om dess existens till potentiellt berörda grupper, som genom denna kan få sin rätt till gottgörelse prövad.⁴²

Fotnoter och referenser

- ¹ United Nations (2011). *Guiding Principles on Business and Human Rights* URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf
- ² OECD (2023). *OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct*. URL: <https://mneguidelines.oecd.org/mneguidelines>
- ³ ETI Sverige (2024). *Human rights due diligence*. URL: <https://etisverige.se/teman/human-rights-due-diligence>
- ⁴ Europeiska Kommissionen (2022-02-23). *Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om tillbörlig aktsambet för företag i fråga om hållbarhet och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937COM/2022/71 final. 2022/0051 (COD)*. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:bc4dcea4-9584-11ec-b4e4-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_1&format=PDF
- ⁵ Europeiska Kommissionen (2023-07-28). *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1542 av den 12 juli 2023 om batterier och förbrukade batterier, om ändring av direktiv 2008/98/EG och förordning (EU) 2019/1020 och om upphävande av direktiv 2006/66/EG*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1542/oj>
- ⁶ WWF och Boston Consulting Group (2023). *Building a nature-positive energy transformation - Why a Low-Carbon Economy is Better for People, and Nature*. WWF, Washington, DC. URL: https://wwf.panda.org/wwf_news/?9967866/Building-a-Nature-Positive-Energy-Transformation
- ⁷ Adda (2024). *Landriskanalys*. URL: landriskanalys_2024.xlsx (live.com)
- ⁸ ActionAid och SOMO (2018-01). *HUMAN RIGHTS IN WIND TURBINE SUPPLY CHAINS Towards a truly sustainable energy transition*. URL: https://www.somo.nl/wp-content/uploads/2018/01/Final-ActionAid_Report-Human-Rights-in-Wind-Turbine-Supply-Chains.pdf
- ⁹ UNEP Finance Initiative – Human Rights Guidance Tool for the Financial Sector (2014-12). *Mining and Metals*. URL: <https://www.unepfi.org/humanrightstoolkit>
- ¹⁰ OECD (2018). *OECD Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct*. URL: <https://mneguidelines.oecd.org/OECD-Due-Diligence-Guidance-for-Responsible-Business-Conduct.pdf>
- ¹¹ United Nations (2024). *International Bill of Human Rights*. URL: <https://www.ohchr.org/en/what-are-human-rights/international-bill-human-rights>
- ¹² International Labour Organization (ILO). (2024). *Conventions and Recommendations*. URL: <https://www.ilo.org/global/standards/introduction-to-international-labour-standards/conventions-and-recommendations>
- ¹³ Förenta nationerna, UNICEF (u.å.). *Barnkonventionen*. URL: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>
- ¹⁴ General Electric Company (GE). (2023-02). *Ethical supply chain program*. GEA33731. URL: https://www.ge.com/sites/default/files/ethical_supply_chain_program.pdf
- ¹⁵ Vestas (2024) *Sustainability Policies* URL: <https://www.vestas.com/en/sustainability/policies>
- ¹⁶ Business and Human Rights Resource Centre (2023) *Renewable Energy & Human Rights Benchmark 2023* URL: <https://www.business-humanrights.org/en/from-us/briefings/renewable-energy-benchmark-2023/>
- ¹⁷ WindEurope (2018–09). *Industry Principles for Supply Chain Sustainability*. URL: <https://windeurope.org/wp-content/uploads/files/policy/position-papers/WindEurope-Industry-Principles-for-Supply-Chain-Sustainability.pdf>
- ¹⁸ WindEurope (2024) *Design Elements on Renewable Energy Auctions* URL: <https://windeurope.org/wp-content/uploads/files/policy/position-papers/20240301-WindEurope-response-design-elements-of-renewable-energy-auctions.pdf>
- ¹⁹ ActionAid and SOMO (2018-01). *HUMAN RIGHTS IN WIND TURBINE SUPPLY CHAINS Towards a truly sustainable energy transition*. URL: [Final-ActionAid_Report-Human-Rights-in-Wind-Turbine-Supply-Chains.pdf](https://www.somo.nl/wp-content/uploads/2018/01/Final-ActionAid_Report-Human-Rights-in-Wind-Turbine-Supply-Chains.pdf) (somo.nl)
- ²⁰ WWF och Boston Consulting Group (BCG) (2023). *Building a nature-positive energy transformation - Why a Low-Carbon Economy is Better for People, and Nature*. WWF, Washington, DC. URL: https://wwf.panda.org/wwf_news/?9967866/Building-a-Nature-Positive-Energy-Transformation
- ²¹ Svensk Vindenergi och Trossa AB (2024-02). *Pilotprojekt: Vetenskapligt baserade mål för naturen - Guide för att förstå och bedöma miljöpåverkan från landbaserad vindkraft, enligt Science Based Targets for Nature*. URL: https://svenskvindenergi.org/wp-content/uploads/2024/02/Pilotprojekt_SBT_for_Nature_Svensk_Vindenergi-1.pdf
- ²² ActionAid (2019) *Human Rights in Wind Turbine Supply Chains Update 2019* URL: <https://www.somo.nl/nl/wp-content/uploads/sites/2/2019/11/Human-Rights-in-Wind-Turbine-Supply-Chains-2019-1.pdf>
- ²³ Se övriga faktarutor med exempel från branschen, inklusive slutreferenserna nr 14, 15, 33, 34 och 37
- ²⁴ Energimyndigheten (2024) *Vindkraftens resursanvändning* URL: <https://prodextern.energimyndigheten.se/fornybart/elproduktion/vindkraft/kunskap-och-data/faktablad/vindkraftens-resursanvandning>

-
- ²⁵ Science Based Targets Network (2024) *Resources Step 1 Assess* URL: <https://sciencebasedtargetsnetwork.org/resources>
- ²⁶ ActionAid och SOMO (2018-01). *HUMAN RIGHTS IN WIND TURBINE SUPPLY CHAINS Towards a truly sustainable energy transition*. URL: https://www.somo.nl/wp-content/uploads/2018/01/Final-ActionAid_Report-Human-Rights-in-Wind-Turbine-Supply-Chains.pdf
- ²⁷ IEA (u.å.). *Mineral requirements for clean energy transitions*. URL: <https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions/mineral-requirements-for-clean-energy-transitions>
- ²⁸ Business and Human Rights Resource Centre (2024) *Transition Minerals Tracker* URL: <https://business-humanrights.org/en/transition-minerals-tracker>
- ²⁹ European Commission (2023). *Critical Raw Materials Act*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/green-deal-industrial-plan/european-critical-raw-materials-act_en
- ³⁰ Regeringskansliet (2023-06-27) Remiss av EU-kommissionens förslag till förordning om kritiska och strategiska råmaterial- European Critical Raw Materials Act URL: <https://www.regeringen.se/remisser/2023/06/remiss-av-eu-kommissionens-forslag-till-forordning-om-kritiska-och-strategiska-ramaterial-european-critical-raw-materials-act/>
- ³¹ Vestas Wind System A/S (2024-01-16). *Vestas introduces low-emission steel offering for wind turbines*. URL: <https://www.vestas.com/en/media/company-news/2024/vestas-introduces-low-emission-steel-offering-for-wind--c3909530>
- ³² Svensk Vindenergi och Trossa AB. (2024-02). *Pilotprojekt: Vetenskapligt baserade mål för naturen - Guide för att förstå och bedöma miljöpåverkan från landbaserad vindkraft, enligt Science Based Targets for Nature*. URL: https://svenskvindenergi.org/wp-content/uploads/2024/02/Pilotprojekt_SBT_for_Nature_Svensk_Vindenergi-1.pdf
- ³³ Renewable Energy International RBC (2024) *Participants* URL: <https://www.imvoconvenanten.nl/en/renewable-energy/participants>
- ³⁴ Wind Europe. (2023-03-13). *Wind industry commits to make its supply chains even more sustainable*. URL: <https://windeurope.org/newsroom/news/wind-industry-commits-to-make-its-supply-chains-even-more-sustainable>
- ³⁵ IRMA - The Initiative for Responsible Mining Assurance (2024) *Members / Partners* URL: <https://responsiblemining.net/members-partners>
- ³⁶ Lead the Charge (2024) *An Assessment of Third-Party Assurance and Accreditation Schemes in the Minerals, Steel and Aluminum Sectors* URL: <https://leadthecharge.org/wp-content/uploads/2024/02/LeadTheCharge-Assessment-06022024.pdf>
- ³⁷ Initiative for Responsible Mining Assurance (2024) *Independently Assessing Mines* URL: <https://connections.responsiblemining.net/independently-assessing-mines>
- ³⁸ WindEurope (2024-03-21) *Press releases* URL: <https://windeurope.org/newsroom/press-releases/ecovadis-windeurope-and-leading-wind-industry-organisations-launch-wind-energy-initiative/>
- ³⁹ Miljö och Utveckling (2024) *12 frågor till världens mest hållbara bolag* URL: <https://miljo-utveckling.se/12-fragor-till-varldens-mest-hallbara-foretag>
- ⁴⁰ Vestas (2024) *Corporate Social Responsibility* URL: <https://www.vestas.com/en/sustainability/social/csr>
- ⁴¹ Vattenfall (2023) *Human Rights Progress Report 2023* URL: <https://group.vattenfall.com/se/siteassets/sverige/om-oss/hallbarhet/rapporter/vattenfall-human-rights-progress-report-2023.pdf>
- ⁴² International Responsible Business Conduct Agreement for the Renewable Energy Sector (2023) URL: https://www.imvoconvenanten.nl/-/media/imvo/files/hernieuwbare-energie/convenant_hernieuwbare_energie_engels.pdf?la=en&hash=A2A7D070969D49FFCF53239F91258369